

Нова КОЛОЧАВА

с. Колочава міжгірського району Закарпатської області

Тема номера: Колочава – «столиця» сільського туризму.

КОЛОЧАВА НА ПЕРЕХРЕСТІ ЕТНІЧНИХ КУЛЬТУР ЗАКАРПАТТЯ

Колочава: 10 музеїв, 20 пам'ятників і скульптурних композицій.

Сьогодні з впевненістю можна стверджувати, що Колочава є селом-лідером у багатьох «номінаціях». Колочаву справедливо називають селом:

- українським, чеським, єврейським, угорським;
- перетину етнографічних кордонів бойків, лемків і гуцулів;
- музеїв і пам'ятників;
- фестивалів і традицій;
- літописців, письменників та науковців;
- кращих бокорашів (плотогонів) та вівчарів;
- останнього опришка Карпат Шугая;
- «столицею» закарпатського кіно;
- почесних колочавців — чеха Ольбрахта й угорця Егана;
- останнього на Закарпатті загону УПА (Штаєра);
- єдиної в Україні «Школи вівчарства»;
- папуг та рідкісних птахів;
- лікувальних бджіл і мінеральної води;
- долиною крокусів;
- діючої музейної вузькоколійки «Чертежик–Колочава»;
- власною газетою–літописом «Нова Колочава»;
- та ще багатьма іншими здобутками й особливостями.

У НОМЕРІ:

«Долина крокусів» у Колочаві

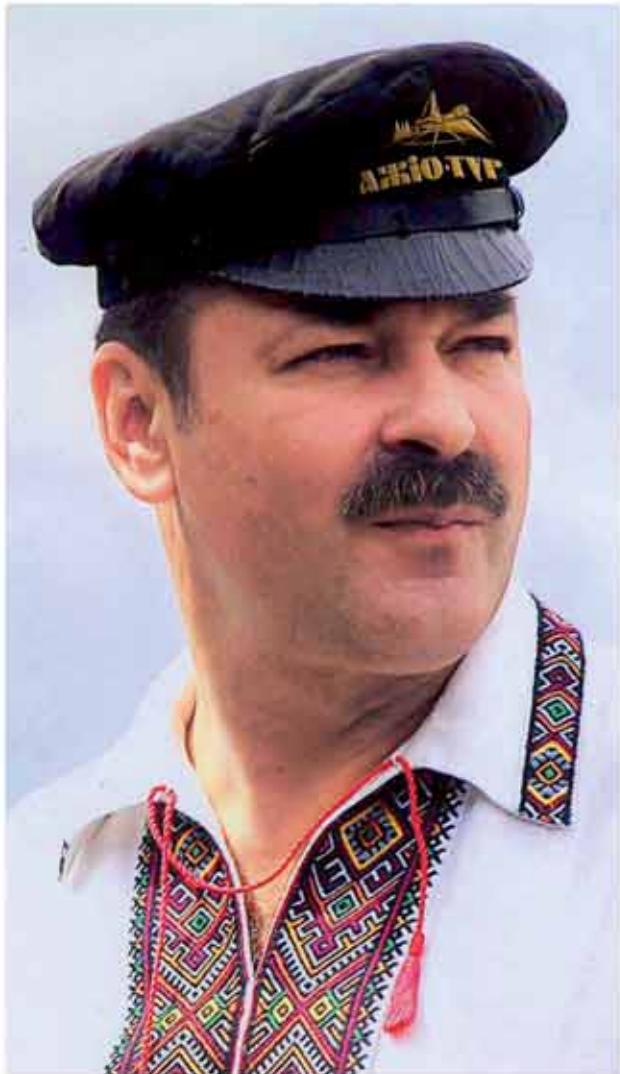
Щороку в Колочаві у березні розквітає «Долина крокусів»

Фестиваль «Ріплянки» у Колочаві

Щороку у другу суботу – неділю червня проходить фестиваль «Ріплянки»

Слово від редактора та видавця

Нове туристичне обличчя Колочави

Нашій команді вдалось змінити туристичний статус Колочави. В радянські часи на туристичній мапі Закарпаття Колочава позначалась як село двох історичних постатей – чеського письменника І. Ольбрахта і його літературного героя та народного месника опришка М. Шугая.

Туристична Колочава сьогодні – це село 10 музеїв, 20 пам'ятників, 50 історичних місць, різноманітних фестивалів та туристичних принад (школа вівчарства, мінеральні чани, птахопарк папуг тощо). Про Колочаву, серед закарпатських сіл, написано найбільше книг, відзнято найбільше художніх та документальних фільмів, створено та показано сотні сюжетів на різноманітних телеканалах. Так завдячуючи чому Колочава стала туристичним селом №1 на Закарпатті і продовжує виборювати таке гідне місце і в Україні?

Гірські райони Карпат почали заселятись 40–30 тисяч років тому. Серед них була і Колочава, про що свідчить археологічна знахідка нуклеус – знаряддя первісної людини. Залишили свій слід на теренах села і українські слов'яни. Це підтверджується іншою колочавською археологічною знахідкою I–III ст. н.е. – поцилом, знаряддям для виготовлення шкіри чи посуду.

У IX–X сторіччях Колочава входить до складу Київської Русі, про що свідчать сліди «засіченої лінії» – кордони між країнами–сусідами у цьому регіоні.

З приходом до Європи із–за Уралу у IX–X сторіччях угорських племен, Колочава протягом тисячі років перебувала у складі Угорщини та інших 15 різноманітних країн та державоутворень.

Кожна із цих історичних сторінок залишила той чи інший слід в культурному і соціальному житті села. На етнографічній карті Закарпаття науковці–етнографи будують умовні культурологічні кордони «лемків», «бойків», «гуцулів» саме через гірський хребет Колочавських гір та річки Тереблі. Так, зі сходу до колочавської річки Тереблі сягають «гуцули», від Тереблі на північ до Лаборця – «бойки», на захід від Тереблі до Папроду – «лемки». Саме тому в Колочаві можна зустріти ознаки культур «верховинців», «долинян», «крайняків», «спішаків».

Особливий історичний слід в селі залишили різноманітні релігійні громади (католики, православні, хасиди) та народності (українці, євреї, угорці, чехи, румуни, німці, словаки). Саме тому в селі проходять багаточисельні фестивалі чеської, угорської, єврейської та інших культур.

Колочава завжди була одним із найзаселеніших сіл на Закарпатті (кількість мешканців сягала більше десяти тисяч). Одні колочавці творили історію, а наша команда і сучасні колочавці зберегли її в музеях, пам'ятниках, фестивалях, кни�ах та кіно.

Я маю особливу гордість, реалізовуючи свій проект «Моя мала Батьківщина» – 10 музеїв, 20 пам'ятників, 10 книг з історії рідного села.

На мій погляд це хороший приклад збереження української культури в цілому.

Станіслав Аржевітін

Селянські садиби музею «Старе село»

Хата бірова (старости села)

Хата–парильня (лазня)

Хата сабова (швеця)

Хата бондаря (столяра)

Хата радянського періоду

Хата селянина–середняка

Сврійська «бужня» (сільська церква)

Церковно–приходська школа

Хата шустера (майстра шкіряних виробів)

Музейний комплекс «Старе село Колочава»

Музей-скансен «Старе село»

— №1 в Україні серед недержавних музеїв

Розповідь веде директор музею Макар Христина

«Старе село» — перший сільський музей архітектури та побуту на Закарпатті, який знайомить із 300-річною історією побуту верховинців. У скансені представлені пам'ятки культури різних часів та різних верств населення, як за соціальним статусом (бідняки, середняки, чиновники), так і за видом діяльності (вівчарі, лісоруби, мірошники, швеці тощо), а також за етнографічним зразом (лемки, бойки, гуцулі).

Музей «Старе село» нараховує майже три десятки будівель та допоміжних господарських споруд, кілька окремих тематичних експозицій. Колекцію селянських садиб із дерев'яних споруд представляють: типова хатина селянина-бідняка з хлівами для великої рогатої худоби та дрібного тваринництва, хати вівчаря, ткача, шустера, сабова, столяра, салаш (колиба), хата-парільня, будинок бірова (голови села), помешкання радянського періоду. Адміністративну і промислову інфраструктуру села представлено церковно-приходською школою, урядовою жандармерією з в'язницею, ручною драчівкою, кузнею, млином, єврейськими корчмою і «бужнею» (церквою), пилорамою, бджолярнею, криницею, кав'ярнею-музеєм Егана-Ольбрахта. Крім того, на території музейного комплексу розміщені окремі експозиції — «Карпатська Україна», «Колочава мистецька»; встановлені пам'ятники опришку Шугаю, керівнику УПА Р. Шухевичу та скульптурні композиції «Шабатна гуска», «Колочавка», «Перло дорогоцінне» (рукопис). Біля «бужні» знаходяться мацеви єврейським коенам.

Музей-скансен «Старе село» складає основу Музейного комплексу «Старе село Колочава», до складу якого територіально входять також музеї «Колочавська вузькоколійка», «Колочавський бокораш» та «Бункер групи Штаєра (УПА)». Загальна кількість екскурсійних об'єктів складає майже 60 одиниць та 20 атракцій (див. карту Музейного комплексу).

Музейний комплекс «Старе село Колочава» на Всеукраїнському конкурсі громадських музеїв, що відбувся у грудні 2009 року за ініціативи Національної спілки краєзнавців України, в номінації «Традиції та звичаї моєї малої Батьківщини» був визнаний найкращим і отримав перше місце серед громадських музеїв України. А у 2016 році Музейний комплекс «Старе село Колочава» переміг у номінації «Архітектурна цінність» у конкурсі: «10 цінностей Закарпаття туристичного».

Колочавський скансен — це скарбниця етнографічної спадщини бойків, лемків і гуцулів. І невипадково, адже саме Колочава, відповідно до історико-краєзнавчих досліджень, розташована на перетині історичних кордонів цих культур.

Північна частина панорами «Старого села»

Об'єкти «інфраструктури» села-музею

Водяний млин

Кузня

Драчівка (ручна пилорама)

Єврейська корчма

Мадарська жандармерія

Кав'ярня-музей «Ольбрахта-Егана»

Музей Колочави

У Музейному комплексі «Старе село Колочава» представлено більше 10-ти тисяч експонатів.

Інтер'єри та колекції

Парильня (лазня)

Єврейський готель

Кімната у хаті ткача

Кімната у хаті єрея

Майстерня столяра

Єврейська корчма

Кузня

Склад у корчмі

Майстерня шустера

Кімната у хаті бірова

Кав'ярня-музей Егана

Радянське помешкання

Кімната у якій переховувався опришок Шугай

Майстерня сабова

Кімната у хаті селянина-середняка

Жандармерія

Єврейська бужня (сільська церква)

Церковно-приходська школа

Музей «Колочавська вузькоколійка»

— подорож у минуле залізниці

Розповідь веде екскурсовод–машиніст Степан Тимканич

На Всеукраїнському конкурсі громадських музеїв, що відбувся у грудні 2009 року за ініціативи Національної спілки краєзнавців України, в номінації «Краще експозиційне оформлення» колочавський музей вузькоколійки отримав третє місце серед громадських музеїв України.

Село Колочава від літа 2009 року має власну музейну залізницю. Тут працює єдиний на Закарпатті музей історії залізниці «Колочавська вузькоколійка». Музей складається із раритетного паровозу та ешелону з десяти вагонів. Кожен вагон відтворює процес перевезення людей та транспортування вантажів на різному етапі розвитку залізничної справи. Тут є три чеські пасажирські вагони, радянський товарняк, угорський вагон для перевезення худоби і, звичайно ж, вагони для транспортування деревини – рубанців та бокорів. У кожному музейному вагоні представлені унікальні експонати та колекції, які розповідають про історію вузькоколійок на Закар-

пattі, про роботу і побут залізничників та пасажирів. Головна гордість музею, серце ешелону — унікальний діючий паровоз. Виготовлений у Німеччині 1951 року, паротяг працював до 1973-го і лише диво врятувало його від здачі на металобрухт. Тепер же на великі свята паровоз помпезно випускає пару, гуркоче на всю околицю та весело скликає туристів. Вузькоколійка, яка в минулому столітті була брендом Карпат, не може назавжди зникнути з дороги нашого життя. Чартерний рейс у минуле може здійснити кожен хто відвідає музей «Колочавська вузькоколійка». Охочі зможуть покататися на дрезині, або у вагончику–конторі на залізниці.

Музей з висоти пташиного польоту

Вагон–ресторан

Діючий паровоз

Вагон–контора, що катає туристів

Швидка допомога

Дрезина, що катає туристів

Вагон пасажирський

Вагон товарний

Вагон експозиційний

Станція «Чертежик»

Катання на дрезині

Вагон–ремзона

Музей Колочави

Музей «Колочавський бокораш»

— збережена легенда про плотогонів

Розповідь веде екскурсовод Дербак Василь

У середньовіччя деревину в Карпатах транспортували річковим способом окремими колодами і в плотах (дарабах). У XIX столітті поставки лісу водними артеріями перетворилися в один із найпоширеніших видів його перевезень.

Стовбури зрізаних та очищених від гілок дерев в'язали у плоти, які, у свою чергу, з'єднували один за одним у довгу вервечку. Так утворювався пліт—бокор. Керували такою дарабою бокораші — надзвичайно сміливі та сильні верховинці. Бокорашів було 3–5 осіб, інколи й більше — залежно від величини плоту, складності та довжини маршруту. Бокораші стояли на плотах і спеціальними веслами—стернами керували ними, щоб уникнути мілин та великих валунів у річці, а також, щоб пліт не винесло на берег. Холодні води Тереблі стали останнім притулком не одного плотогонів.

Допоміжні стави для наповнення основного русла Тереблі були розташовані у присілках Колочава—Сухар та Колочава—Брадолець.

У 1951 році на околиці Колочави — Мерешорі почалося будівництво дамби для Теребле—Ріцької ГЕС. Створення водосховища допомогло закарпатцям з електрикою, але місцеві бокораші залишилися без роботи. Після побудови штучного моря і величезної бетонної дамби, сплавляти по Тереблі ліс було

вже неможливо. Тяжка і небезпечна професія відійшла в минуле. Деревину стали вивозити вузькоколійкою. На березі Тереблі, в північній частині Колочави, від мінерального джерела Боркут і до Буштина по вузьких коліях рушив довгоочікуваний паровоз.

А сьогодні у Колочаві ця історія наче знову ожила. У музеї «Колочавський бокораш» ви побуваєте у справжній лісорубській колибі, ознайомитесь з автентичними знаряддями праці лісорубів та бокорашів, побачите відтворені ризи—вали для спуску деревини з гір, відвідате старовинну пилораму і першу міні—ГЕС, сфотографуетесь на величезному бокорі, погрітесь біля ватри у салаші (тимчасовій колибі).

За легендами бокораші поклонялись своїй водяній рятівниці. Тепер її уособлює скульптурна композиція «Колочавка». Тільки тут, в музеї, ви можете побачити унікальний документальний фільм про небезпечну роботу бокорашів (плотогонів).

Дерев'яні ризи

Колиба лісорубів

Скульптурна композиція «Колочавка»

Контора бокорашів

Туристи в колибі лісорубів

Експозиції в конторі бокорашів

Пилорама

Деревообробна фабрика Гайзиковича та міні—ГЕС

Салаш вівчарів

Музей Колочави

Музей «Церква Святого Духа» XVIII ст.

— сакральна скарбниця Колочави

Розповідь ведуть екскурсоводи Василь і Марія Глеби

У Колочаві—Горб біля головної дороги, на пагорбі, сперечається стрункістю з модриною та ясенем музей — дерев'яна Церква Зішестя Святого Духа (Свято-духівська Церква). Згідно з написом на одвірку «Создан храм сей 1795 при парохові Іоані Попович при царі Францишкі II майстрів Ференц Текка. Тоді був великий голод».

Зведені без єдиного цвяха, у бароковому стилі церква донині викликає захоплення у кожного подорожуючого туриста. Двозрубна тридільна церква струнка і досконала в пропорціях. У радянські часи комуністи повністю спустили святиню всередині, а у вівтарі замість образів поставили портрети комуністичних вождів. Божий дім пропагандисти перетворили на музей атеїзму. У вівтарі храму зберігається унікальна ікона, чи не єдина у своєму роді — "Ісус Христос—виноградар". На території храму—музею знаходяться кілька могил чеських жандармів, поховання угорського поштаря, колочавського мецената Секереша.

Фрагмент старого іконостасу

Інтер'єр церкви—музею

Ікона «Ісус Христос—виноградар»

Фрагмент комуністичного «іконостасу»

Могили чеських жандармів

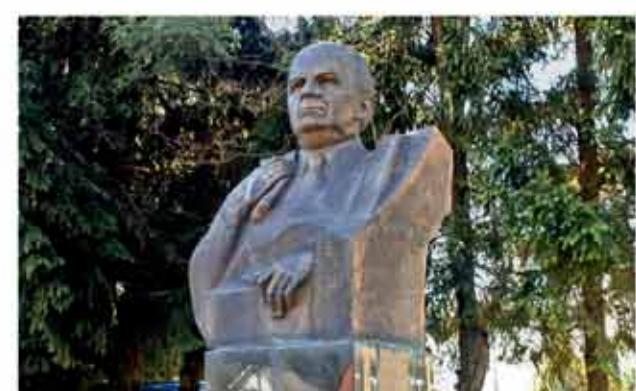

Музей Івана Ольбрахта

— колочавський путівник письменника

Розповідь веде екскурсовод Наталія Тумарець

Іван Ольбрахт (справжнє ім'я Каміл Земан) народився в чеському місті Семіли. У 1931–1936 роках він часто приїжджав до Колочаві і все побачене вдалому гірському селі описав у своїх романах та оповіданнях. Справжнім його шедевром став роман «Микола Шугай, розбійник», що удостоєний чеської літературної премії у 1933 р.

Іван Ольбрахт знайшов ідеальний життєвий тип, який став прообразом його героя: син Карпатських гір і лісів, волелюбний бунтар—одинак, котрий над усе боронить свою волю, прагне особистого щастя, відстоює свою людську гідність і право на життя. Герой роману Шугай — реальна історична особа Микола Сюгай.

У 1933 році в Колочаві Ольбрахт разом із письменниками В. Ванчурую та К. Новим відзняли фільм «Марійка—невірница» з підзаголовком «З життя краян Миколи Шугая». У фільмі не знімався жоден професійний актор —

євреї і колочавці грали самих себе, говорили рідною мовою. Твори, написані Ольбрахтом під час проживання в Колочаві, "Микола Шугай, розбійник", "Гори і століття", "Голет у долині", "Смутні очі Ганни Караджичової" — стали класикою чеської літератури та кіномистецтва. У 2000 році у селі відкрито пам'ятник Івану Ольбрахту.

У музеї архітектури і побуту с. Колочава відтворено окрему садибу з минулого сторіччя, в якій зібрано творчість письменника, а бажаючі навіть можуть покататися на кучії (возику) І. Ольбрахта.

Експозиція музею

I. Ольбрахт знімає фільм «Марійка—невірница»

Екскурсію веде Олесь Орищук

Унікальне природне явище

«Долина крокусів» у Колочаві

— Ви неодмінно маєте побачити цю красу на власні очі!
Розповідає директор з продажів «Ажіо-Тур» Коляда Інеса

Справжня родзинка музею, яка щовесни привертає увагу тисячі туристів, фотографів і поціновувачів прекрасного — «Долину крокусів». Територія музею «Старе село» буквально потопає в морі фіолетових квітів.

Перші крокуси з'являються на початку березня, а масове цвітіння триває до середини квітня. І протягом цього періоду ця тендітна декоративна квітка перетворює територію всього музею в «Долину крокусів». Ця щорічна подія в Колочаві насправді є унікальною, адже цвітуть не просто крокуси, а рідкісний

вид цього роду — Шафран Гейфеля. На сьогоднішній день Шафран Гейфеля перебуває на межі зникнення. Його занесено до Червоної книги України. У Колочаві квітка знаходиться під пильним наглядом і бережно охороняється працівниками Музейного комплексу «Старе село «Колочава».

Колоритне проживання

Ніч у музеї «Старе село»

— приїжджаєте у Колочаву і створіть свою легенду відпочинку!
Розповідає головний менеджер «Ажіо-Тур» Шиндра Євген

Ми вирішили не обмежувати бажання наших туристів у пізнанні історії верховинців і надаємо можливість провести «Ніч у музеї «Старе село». Вночі у нас ніхто не оживає, а з лісів ніхто не спускається. Навпаки Вас оберігатиме могутність навколоїшніх гір, а засинатимете Ви під мелодійний шум ріки «Колочавка». Ви можете спокійно відпочивати, насолоджуючись свіжістю повітря і милуючись безкраїм океаном зірок над Вами.

Це дійсно унікальна можливість не просто заощадити на проживанні, а й наповнити свою поїздку позитивними й інтригуючими емоціями. До Ваших послуг можлива оренда койко-місця на двоярусному ліжку, розміщення на матраці у дерев'яній колибі, а для більш вибагливих — розміщення у етно-

номерах. При бажанні у Вас є можливість розбити свій намет, або ж взяти його в оренду, на території музею-скансену «Старе село». Працює обладнана зона кемпінгу та зона барбекю. Поруч є зручності. На території музею працює кафе Ольбрахта, де можна насолодитися запашною кавою.

Екскурсійна служба, проживання на території музею: «Ніч у музеї «Старе село» +38 (067) 238-09-85

Харчування груп за попереднім замовленням

Колиба-музей «Флора і фауна Закарпаття»

— улюблене місце харчування туристів
Розповідає організатор з харчування Близьнюк Ганна

Збираючись у мандри, кожний турист мріє побачити щось нове і завжди сповнений передчуттям спробувати чогось незвичного та познайомитися з колоритом місцевої кухні. В унікальній колибі, яка одночасно є і музеєм фауни Колочави, ви скуштуєте найсмачніші страви колочавської, закарпатської та української кухні.

Колиба розташована недалеко від музеюного комплексу «Старе село». Дібратись сюди можна прямо з музею перешовши через колоритний підвісний місточок. Смачна кухня, унікальний інтер'єр, гостинність шеф –

кухаря, чарівні мелодії троїстих музик зроблять ваш обід особливим. Бажаючі туристи мають зможу замовити окремі страви на території музею-скансену «Старе село» в музеї-кафе «Ольбрахта-Егана».

Унікальний гастрономічний захід

Фестиваль «Ріплянки» у Колочаві

— ласкаво запрошуємо на дегустацію колочавських смаколиків

Розповідає директор філії «Ажіо-Тур» у Колочаві Рафілов Юрій

У 2013 році в Колочаві пройшов перший в Україні гастрономічний фестиваль «Ріплянки». Колочавська ріплянка — це картопляне пюре (мняцканя ріпа), до якого додають кукурудзяне (мелайне) борошно. І саме в дні проведення фестивалю, всі відвідувачі мають можливість продегустувати головну страву дня — ріплянку по-колочавськи

з грибами, сметаною, шкварками, бринзою, вурдою та іншими власними рецептурними добавками. Протягом двох днів фестивалю на гостей чекають театралізовані дійства, зустрічі з мадярськими гондверами, радянськими чекістами, німецькими розвідниками, вояками УПА, опришком Шугаєм, письменником Ольбрахтом, єврейською громадою, американськими заробітчанами, біровом села, та іншими. Кожен має можливість сфотографуватися в історичних костюмах, взяти участь в театралізованих дійствах, та

інших конкурсах: захоплюючі змагання бокорашів, лазання по стовпам, тощо. А дізнатися про правильність та тонкощі приготування ріплянки, відвідати школу вівчарства і навчитись правильно доїти овець, готувати сир за старовинною рецептурою, можна під час проведення майстер-класів.

Фестиваль «Ріплянки» проходить традиційно щорічно в другу суботу – неділю червня на території музею-скансену «Старе село» в Колочаві.

Голова Закарпатської ОДА Геннадій Москаль приймає активну участь у фестивалі «Ріплянки» (Колочава, 2016 р.)

Будь-якої пори щиро запрошуємо в гості

Колочава різnobарвна

Музей Колочави

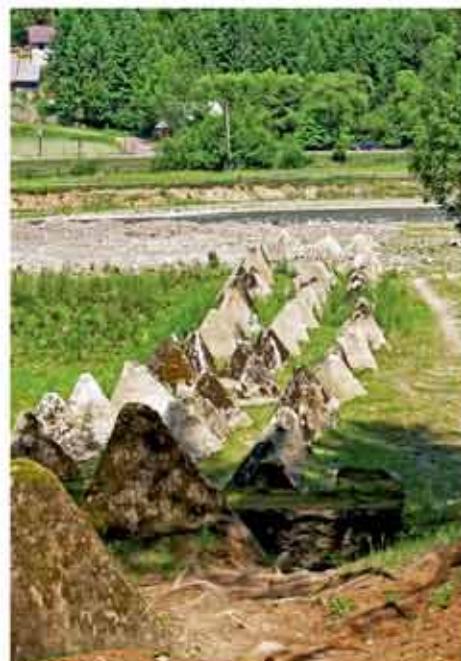
Угорщина почала будувати оборонну лінію у 1942–1944 р.р. для захисту від наступаючих радянських військ. Природний рельєф Карпат дозволяв будувати такі військові укріплення, з яких артилерійським вогнем можна було зупинити рух противника. З цією метою у Колочаві побудували більше тридцяти залізобетонних бункерів. Від вогневих точок до бункерів тягнулися укріпліні земляні траншеї загальною довжиною до 2-х кілометрів. У них були прокладені лінії телефонного зв’язку, вогневі точки обладнані автоматичною стрілецькою зброєю, мінометами, гранатами і легкими протитанковими гарматами. Річка Теребля у трьох місцях була перегороджена кількома рядами бетонних пірамід. Перший бункер музею називається "Командний". Всередині все розміщено так, як було колись. Кулемет, автомати і рушниці, патронташ та гранати, каски та пристрій дальнього бачення, вогнемет і вогнегасник, силовий кабель і сотні всіляких набоїв. Все це – оригінальні зразки тих часів.

Музей «Лінія Арпада»

– єдиний у Європі відреставрований та музеефікований фрагмент «Лінії Арпада»

Розповідь веде екскурсовод Глеба Андрій

Одним із найбільш привабливих об’єктів у Колочаві є історико–військовий музей «Лінія Арпада». Тут можна побачити унікальне зібрання військового обладнання часів Другої світової війни та побувати у справжніх бункерах. На сьогоднішній день відтворено 4 бункери із 34-х, у яких зберігається понад тисячу експонатів. Всі експонати є автентичними.

Протитанкова загороджувальна лінія

Вхід до командно–спостережного пункту

Поряд розташований "Оборонний бункер" з відповідними військовими експозиціями. За кілька десятків метрів звідси у бетонних окопах розмістився "Бункер–шпиталь". Ліжка у три яруси, комплекти медобладнання, запахи ліків і препаратів. Довго перебувати тут було неможливо, однак надати допомогу пораненому та підготувати його до евакуації – цілком. Через сотню метрів у бік, ви можете потрапити в атмосферу кашоварів – "Котлон–пункт". У цьому бункері увагу привертає похідна пузата кухня–шпор, якою користувалися в угорській армії. Тут же встановлено довгий стіл, а на ньому – тарілки та ложки з нержавійки, горнята з міді. По обидва боки від нього – лавки. "Провіант" зберігається в мішках, на яких стоїть дата – "1942". До складу музею «Лінія Арпада» входить найдовша в Європі відреставрована стометрова оборонна лінія. Загальна оборонна лінія Арпада в Колочаві складає більше двох кілометрів.

Командно–спостережний бункер

Експозиція медичного бункеру

Композиція «Карпатська Україна»

Розповідь веде екскурсовод Барна Любов

15 березня 1939 року на Закарпатті було проголошено незалежну українську державу — Карпатську Україну. Це була четверта спроба проголошення на етнічних українських землях у минулому сторіччі самостійної та соборної України. Центральним об’єктом експозиції є пам’ятник Р. Шухевичу — організатору збройних сил «Карпатська Січ».

В автобусі–музей «Летюча естрада» розміщено експозицію хронологічних подій часів Карпатської України. Останньою зупинкою відступаючих січовиків з Красного поля, які пересувались на 5-ти автобусах, була Колочава. Анексія Закарпаття угорськими військами придушила діяльність Карпатської України, а молодь мобілізовувалась до мадярського війська і направлялась

на Східний російсько–німецький фронт. Це зумовило у 1939–1942 р.р., масовий нелегальний переход закарпатцями кордону до Радянського Союзу, але на втікачів чекали сталінсько–беріївські табори ГУЛАГу. Така доля спіткала і більше ста колочавців. Зазначені історичні події відтворені в композиції «Нелегальний переход кордону».

Композиція «Нелегальний перехід кордону»

Автобус–музей «Летюча естрада»

Р. Шухевич – головно–командувач УПА

Пам’ятний знак «Початок Другої світової війни на етнічних українських землях»

Музей УПА «Бункер Штаєра»

— єдиний музей УПА на Закарпатті

Розповідь веде організатор та ведучий театралізованих дійств Шмулига Василь

Національно-визвольний рух на Закарпатті не був настільки організований та масовий, як у Галичині. Проте, чимало документів та фактів є доказом того, що й тут боролися за незалежність України. У Колочаві яскравим прикладом цього була діяльність групи Михайла Штаєра (УПА).

У 1949–1957 роках минулого століття декілька колочавських юнаків виявили незгоду з радянським режимом і втекли до лісу. Згодом до них приєдналися й інші. Групою із шести осіб керував Михайло Штаєр. Хлопці здійснювали різноманітні рейди проти влади, шукали контакти з ОУН і УПА, носили однострої з тризубом, встрявали у перестрілку з каральними органами та складали патріотичні вірші. У своїх записниках вони писали: «Най жиє Самостійна Україна, за яку ми ся боремо, проливаємо свою кровицю». Внаслідок вдалого маскування борців за вільну Україну, їх майже 10 років не могли затримати органи НКВС–КДБ. Спритність та кмітливість Михайла Штаєра у поєданні з доброю інтуїцією допомагали йому тривалий час вдали уникати хитромудрих пасток радянських спецслужб.

У музеї «Бункер Штаєра» відтворено умови проживання колочавських повстанців, зібрана зброя, однострої тих часів, фотографії повстанців та їх таємна переписка (штафети).

Житлова частина бункеру (на території музею)

Житлова частина бункеру (в лісі)

Вихід з бункеру УПА

Хата-музей «Бункер М. Штаєра»

Експозиція музею

Музей «Блокпост»

— єдиний музей-меморіал воїнам-інтернаціоналистам на Закарпатті

Розповідь веде колишній старшина-десантник Аржевітін Станіслав

Колочавські військовослужбовці брали участь у військових конфліктах у дев'яти гарячих точках світу. Найбільша кількість з них, 24 колочавці, воювали в Афганістані. Стільки ж воїнів-інтернаціоналістів брали участь в «чужих війнах» у Чехословаччині, Нагірному Карабасі, Югославії, Угорщині, Франції, на острові Даманському, Сирії, Іраці, Польщі.

У центрі села поміж зелених смерек майоріє стяг, а під ним стоїть радянський БРДМ – бойова розвідувальна дозорна машина. Під нею зведено кам'яно-бетонну кімнату-музей. Поруч — постать воїна-афганця, який склонив голову над своїми загиблими побратимами. Це і є музейний колочавський «Блокпост».

музей
у с. Колочава

Меморіал на честь загиблих військовослужбовців з Колочави у мирний час

Колочавські «афганці» з С. Аржевітіним та екс-головою села Ю. Хлантою

Загальний вигляд музею-меморіалу

Музей Колочави

Музей «Чеська школа»

— збережений пласт чеської культури
в Закарпатті

Розповідь веде екскурсовод Росада Валентина

У музеї «Чеська школа» відтворено умови навчання колочавських дітей за чеського періоду шкільництва у минулому сторіччі. У жовтні 1919 року вся територія Закарпаття увійшла до складу новоствореної держави — Чехословаччини.

Державні мадярські школи і церковно-приходські школи в 20-х роках ХХ ст. змінюються на чехословацькі народні школи з русинською (змішаною українською) мовою навчання, а згодом паралельно діяли школи з чеською мовою навчання.

Відвідували їх переважно діти місцевих євреїв, а також представників чеської влади — нотаря, урядників та жандармів, яких направляли на Закарпаття з Чехії та Словаччини.

Експозиція готувалася за спогадами колишніх учнів чеської школи та академіка Миколи Мушинки з Пряшівського університету Словаччини і доктора Франтішека Гібела — директора музею Яна Каменського в Чеській Республіці.

музей
у с. Колочава

Музей має два приміщення — клас для навчання учнів та кімнату для проживання вчителя. Десятки різноманітних експозицій із автентичних експонатів відтворюють атмосферу чеського шкільництва у Колочаві.

Сторічне фортепіано ще пам'ятає звуки гімну Чехословацької Республіки, а вислів першого Президента ЧСР Томаша Масарика: «Скажи мені, що ти читаєш, і я скажу тобі, хто ти є», — актуальній і сьогодні.

На шкільних полицях — твори чеських письменників та класні журнали з оцінками колочавських учнів. Багаточисельні фотокартки — живі свідки тих часів.

Інтер'єр музею

Кімната-кабінет директора школи

«Чеський» урок для туристів

Музей «Радянська школа»

— збережена епоха комуністичного навчання

Розповідь ведуть екскурсоводи Лугош Мар'яна та Дербак Надія

Більше 250 вчителів цієї генерації потрапили і в колочавські школи. З метою вшанування пам'яті вчителів, які тут пропрацювали майже 30 років, у 2006 р. напівзруйновану споруду було відреставровано та відкрито музей «Радянська школа». Він складається з великого класу, пionерської кімнати, класу фізики і хімії, учительської та кабінету директора.

Експонати «великого» класу нагадують, що колись діти користувалися чорнильницями та перами, рахували на рахівницях, слухали патефон та грілися біля старої грубки. На стінах — портрети лідерів тієї епохи.

Пionерська кімната повертає нас у ті часи, коли на шкільну лінійку кликали горни та барабани, а поважних гостей приймали у почесні пionери.

У вузенькій учительській кімнаті на столах старанно розкладені класні журнали, які колись ретельно заповнювали вчителі, які сьогодні дивляться на відвідувачів із світлин.

На шкільному подвір'ї встановлено пам'ятник «Вчительці з Вкраїни». Він присвячений усім учителям, які у післявоєнні роки приїхали на Закарпаття із Центральної та Східної України допомагати розвивати освіту у гірських селах. На ньому викарбувано 15 прізвищ тих учителів, які назавжди обрали Колочаву своєю другою рідною домівкою і залишилися тут жити. У музеї працює раритетний кінопроектор, який своїм торохтінням і кінострічками повертає в епоху багаторічної давності.

«Великий» клас

Піонерська кімната-клас

Фотогалерея в учительській кімнаті

Пам'ятники Колочави

Пам'ятники Колочави

Колочава – єдине в Україні село 15-ти пам'ятників та 5-ти скульптурних композицій

Розповідь веде художник-скульптор Петро Штаер

Колочава стала справжньою скарбницею культурної та історичної спадщини рідного краю. Гідне місце в краєзнавчому доробку відведено пам'ятникам та скульптурним композиціям. Кілька десятків таких мистецько-історичних творів знайшли своє місце на теренах села і дають змогу пізнати історію з її особливим сприйняттям. Кожен пам'ятник – це цілий історичний пласт із життя краян, ціла епоха, що втілена в камені чи бронзі. Серед 20-ти колочавських шедеврів є унікальні і єдині пам'ятники в Україні. Тепер з упевніністю можна стверджувати, що Колочава є не лише селом Музеїв, а й селом Пам'ятників!

Штаер П. Ф. – член спілки художників СРСР з 1986 р., а з 1991 р. – член Національної спілки художників України. Його творчий доробок складає більше 100 пам'ятників і скульптурних композицій в Україні, Росії, Білорусії, Молдові. Народився в селі Колочава у 1952 році. Він є автором і виконавцем більшості пам'ятників і скульптурних композицій у Колочаві. Завдячуячи його таланту в селі встановлені пам'ятники: «Заробітчанам», «Вчительці з Вкраїни», «Т. Шевченку», «І. Франку», «Опришку Шугаю», «Р. Шухевичу», «Воїнам-інтернаціоналістам», а також скульптурні композиції – «Покрова Пресвятої Богородиці», «Ісус Христос», «Перло дорогоцінноє», «Шабатна гуска», «Колочавка» та інші. На в'їзді в село гостей вітає оригінальна композиція «Колочава», а в приватних садибах красується 5 постатей «Пресвятої Діви», виготовлених скульптором.

ПАМ'ЯТНИКИ 15

Т. Шевченку

I. Ольбрахту

I. Франку

О. Духновичу

Опришку ШугаюВівчарю

Р. Шухевичу

Вчительці з Вкраїни

Жертвам Першої світової війни

Жертвам Другої світової війни (Примирення)

Жертвам ГУЛАГу

Колочавська мінора Голокосту

Загиблим військовослужбовцям у мирний час

Воїнам-інтернаціоналістам

Заробітчанам

СКУЛЬПТУРНІ КОМПОЗИЦІЙ 5

Ісус Христос

Покрова Пресвятої Богородиці

Рукопис «Перло дорогоцінноє»

«Шабатна гуска»

«Колочавка»

Сакральні (релігійні) скульптурні композиції

Ісус Христос

Покрова Пресвятої Богородиці

«Перло дорогоцінноє» (рукопис)

Шабатна гуска

Жертвам Першої світової війни

Жертвам Другої світової війни (Примирення)

Жертвам єврейської громади села у роки Другої світової війни

Воїну-інтернаціоналісту

Жертвам ГУЛАГу

Вчительці з Вкраїни

Заробітчанам

Вівчарю

Шугаю

Колочавці

Колочава театралізована

Колочава – село народного театру

Розповідь веде один із організаторів театралізованих дійств Сюгай Анатолій

Переглянувши заголовки журналів і газет, можна зробити висновок, що Колочава – це не тільки село музеїв і пам'ятників, а й село неабияких талантів. Так, журнал «Міжнародний туризм» (№ 5, 2013 р.) писав: «Звичайне закарпатське село за лічені роки стало міжнародним центром туризму».

Журнал «Едем в отпуск» (№18, 2013 р.): «Колочава: історії і традиції в одному селі». Журнал «Лиза» (№28, 2013 р.): «Колочава – серце Закарпаття». Журнал «Mandry» (№4, 2013 р.): «Колочава село файне, у туристів популярне». Журнал «Автолюкс» (№11, 2013 р.): «Колоритно в Колочаві».

Журнал «Репортер» (№14, 2014 р.): «Колочава: и пусть весь мир подождет». Журнал «ELLE» (жовтень, 2014 р.): «Країна мрій – Колочава». Міжнародний туристичний портал IGOTOWORLD (04.04.2015 р.) визначив 19 унікальних сіл в Україні, і першим у списку вказана закарпатська Колочава. Це підтверджують і наведені нижче світлини.

У жандармерії

У церковно-приходській школі

У піонерському класі

Колочавське віче

Зустріч з групою УПА М. Штаєра

На фестивалі «Колочавська ріплянка»

В ярмі по селу – особливе покарання

Колочаська парильня (лазня)

Катання на кучії (кареті)

Патруль на лінії Арпада

Київська туристична група після виступу

Зйомки фільму про опришку Шугая

Зустріч на полонині

Перший етнофестиваль «Закарпатська свальба» (2016 р.)

Потяг Колочава – Чертежик

Школа вівчарства

Школа вівчарства у Колочаві

— унікальна і єдина в Україні

Одна з найдревніших професій у Колочаві — вівчарство. Вівчарству ніколи не навчали у жодному закладі, його основи опановували безпосередньо в польових умовах. Батько навчав сина, дід — онука, і так з покоління в покоління передавалися тонкощі виведення та випасу овець. Ця традиція продовжується і зараз у колочавській «Школі вівчарства».

Уявіть собі, що ви вже у школі вівчарства. Вівчарі заганяють отару в кошару та починають доїння. Туристи фотографуються чи пробують самі доїти вівцю. Після захоплюючого майстер-класу всі цідять молоко, яке одразу ж ставлять біля вогню аби нагрілося. Далі вівчар вже розповідає про процес виготовлення сиру, варить вурду в присутності переповнених емоціями туристів, дає дегустувати чудодійну жентицю (сироватку), грає на трембіті, сопілці, дримбі. На ватрі докипає вівчарський обід, пахощі якого вітер вже розносить по полонинам. Токан з овочою бринзою на висоті майже 2000 метрів над рівнем моря під захоплюючі розповіді вівчарських пригод смачний, як ніколи.

А далі — збирання ягід, грибів, катання на конях. Найбільш витривалі піднімаються аж на самий верх гори Стримба (1719 м.). Провівши кілька годин біля вівчарів, група спускається донизу. Проте бажаючі краще пізнати вівчарську екзотику можуть, поставивши намет, залишившися в горах стільки, скільки забажають. Всі, хто відвідав і відчув на собі непросту професію вівчаря, вже не зможуть пройти повз пам'ятник «Вівчарю» в центрі села, не уклонившись від ньому. Керує в туристичній школі вівчарства досвідчений і непревершений своїми талантами Іван Мацола.

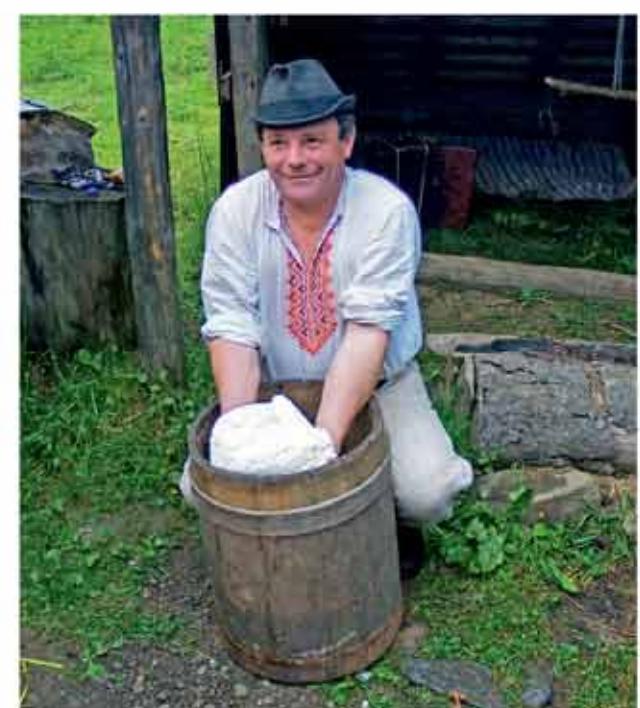
Вівці на полонині

Майстер-клас по доїнню

Варіння сиру і вурди

Сир (будз) уже готовий

Колочавський птахопарк

Повітряний рейс: Колочава — Прага — Колочава

Розповідь веде народний орнітолог Верховини, керівник будівництва музеїв у Колочаві Макар Василь

Василя Макара (Швегана) на шпалтах газет називають єдиним закарпатцем, який знає пташину мову. 35 років він спілкується зі своїми пернатими друзями. Сьогодні в його птахопарку, переспівуючи один одного, перебуває більше тисячі різноманітних птахів.

Його улюблениці, беручи участь у змаганнях, літають у напрямку Колочава — Прага — Колочава, як рейсові літаки, хіба-що перепочивши на схилах Низьких Татр. Жартуючи, Василь стверджує, якщо потрібно, то вони можуть

злетіти і в Книгу рекордів Гіннеса. Зараз господар цього пташиного царства вивчає лікувальні здібності пернатих. За бажанням туристи можуть відвідати птахопарк та поспілкуватись із папугами.

Проживання та харчування

Комплекс відпочинку «Ажіо»

— комфортабельний та сучасний готель для вибагливих туристів
Адміністратори комплексу відпочинку Макар Іван,
Макар Христина, шеф-кухар Шпілька Ляля

Проживання у комфортному сучасному готелі доповнюють яскраві краєвиди. Зліва гора Стремба, поруч Красна, з іншого боку Дарвайка, Діл. Комплекс відпочинку розташований в самому центрі та є єдиним готелем у Колочаві.

Звідси найближче до мінерального джерела «Боркут», всіх музеїв, гірсько-лижних витягів району. Неподалік розташоване знамените Синевирське озеро і реабілітаційний центр бурхів ведмедів. Тут створені всі умови, необхідні для зимового та літнього відпочинку. Для зручного розміщення відпочиваючих підготовлено 14 номерів різних категорій комфортоності, обладнаних сучасною технікою, гарними меблями та необхідними зручностями. Працює Wi-Fi. Комфортабельні номери та привітний персонал, екскурсії та неповторна колочавська кухня зроблять Ваш відпочинок незабутнім.

У розпоряджені туристів також фінська сауна, безкоштовна парковка на території комплексу, можливість замовлення індивідуального або дієтичного харчування, оздоровчих процедур, екскурсій, трансферу, організація проведення конференцій та багато іншого.

Туристам пропонується місцева лікувально-столова мінеральна вода «Боркут». Бажаючі можуть переглянути художні та документальні фільми про Колочаву, створені за останні 100 років чеськими, радянськими і українськими кінематографістами.

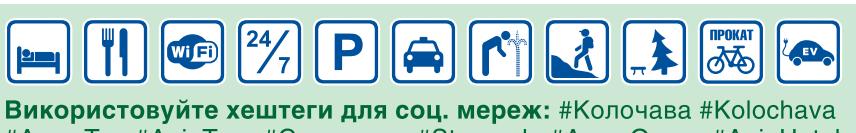
Рецепція готелю

Центральний корпус комплексу відпочинку

Номер Люкс

Використовуйте хештеги для соц. мереж: #Колочава #Kolochava #АжіоТур #AgioTour #Старесело #Stareselo #АжіоОтель #AgioHotel

+38 (067) 217-09-85
+38 (067) 225-09-85
www.agio.com.ua
agio.hotel@gmail.com

с. Колочава,
Міжгірський р-н.,
Закарпатська обл.,
вул. Шевченка 81-А

Ми доступні на:

Надання туристичних послуг

Відкрий для себе Колочаву разом з «Ажіо-Тур»!

Розповідає засновник та директор «Ажіо-Тур»
Дмитро Аржевітін

Туристичний оператор «Ажіо-Тур» — ексклюзивний представник всіх туристичних продуктів у Колочаві. Єдина компанія в регіоні, яка комплексно пропонує відпочинок в екологічно найчистішому куточку Закарпаття.

Компанія, яка заснована у 2009-му році має центральний офіс у Києві та філію у Колочаві. Зареєстрована відповідно до законодавства, має ліцензію на здійснення туроператорської діяльності та банківську гарантію. Наше завдання — створювати туристичні продукти в Колочаві та на Закарпатті і надавати якісні послуги нашим клієнтам, робити їх відпочинок комфортним і незабутнім.

Якщо Ви вирішили відвідати найунікальніше село в Україні, хочете потрапити на екскурсію в десять музеїв Колочави, відвідати Школу вівчарства в горах, смачно поїсти чи відпочити у комфортних умовах, необхідний трансфер — звертайтесь до нас. Ми створимо для Вас індивідуальну програму та організуємо тур. Ми покажемо Вам найцікавіші місця Закарпаття. Разом з нами Ви побуваєте в унікальних куточках регіону.

На виставці у Львові (жовтень 2016 р.)

На виставці у Києві (березень 2017 р.)

На виставці в Одесі (квітень 2017 р.)

Ліцензія серія АВ № 538023 від 23.04.2010 р.

instagram.com/kolochava

youtube.com/user/AgioTour

+38 (067) 225-09-85
+38 (050) 225-09-85
центральний офіс
у Києві

+38 (067) 215-09-85
філія у Колочаві

agio.tour@gmail.com
www.kolochava.com